

*Яблочников С.Л., д.пед.н., к.т.н., професор,
завідувач кафедри економіки та менеджменту
Вінницький інститут Університету «Україна»
Шаковська С.В., магістрант 1 року підготовки
спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування»
Вінницький інститут Університету «Україна»*

УДОСКОНАЛЕННЯ ФІНАНСОВОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВА

IMPROVEMENT OF THE FINANCIAL POLICY OF THE ENTERPRISE

Анотація. Визначено сутність і принципи побудови фінансової політики підприємства. Розглянуто вимоги до розробки фінансової політики. Дано визначення короткострокової та довгострокової фінансової політики. Представлена фінансова політика як алгоритм дій для досягнення основної мети підприємства, який передбачає реалізацію послідовних етапів і включає різні інструменти і механізми.

Ключові слова: фінансова політика, фінансовий механізм, короткострокова та довгострокова фінансова політика, фінансова тактика, фінансова стратегія.

Abstract. The essence and principles of construction of the financial policy of the enterprise are determined. The requirements for financial policy development are considered. The definition of short-term and long-term financial policy is given. The presented financial policy as an algorithm of actions for achievement of the basic purpose of the enterprise, providing realization of successive stages and includes various tools and mechanisms.

Keywords: Financial policy, financial mechanism, short-term and long-term financial policy, financial tactics, financial strategy.

Постановка проблеми. При розробці ефективної системи управління фінансами постійно виникає проблема поєднання інтересів розвитку, наявності достатнього рівня коштів на розвиток і збереження високої платоспроможності підприємства. Дана проблема вирішується за допомогою розробки та дотримання основних параметрів фінансової політики.

Метою розробки фінансової політики підприємства є побудова ефективної системи управління фінансами, спрямованої на досягнення стратегічних і тактичних цілей його діяльності. Цілі індивідуальні для кожного господарюючого суб'єкта, оскільки підприємства в умовах інфляції й чинної податкової політики держави можуть мати різні інтереси в питаннях формування і використання прибутку, виплати дивідендів, регулювання витрат виробництва, збільшення майна й обсягів продажів.

Побудова фінансової політики спонукає підприємця ясно представляти намічені цілі, способи, засоби, механізми та можливості їх досягнення. При відсутності такої політики дії керівництва і персоналу стають неусвідомленими, хаотичними. В результаті організація впадає у велику залежність від випадкових обставин. Тому фінансова політика є необхідним елементом управління, її побудова і проведення не тільки показує цілі роботодавців, але й характеризує цілеспрямованість керівництва, здатність систематично переслідувати і реалізовувати інтереси сторін управління у фінансово-виробничих процесах.

Аналіз останніх публікацій. Питання щодо визначення фінансової політики підприємств розглядаються як українськими, так і зарубіжними науковцями, такими як П. І. Юхименко, О. Д. Василик, Б. А. Карпінський, С. О. Маслово, О. А. Опалов, І. Я. Чугунов, В. І. Оспіщева, А. Сміт, Д. Рікардо, Р. Кемпбелл, Л. А. Дробозіна, В. М. Федосов, В. М. Опарін, В. І. Оспіщев, А. Н. Поддєрьогін, І. А. Бланк, О. А. Терещенко [1-5]. Незважаючи на те, що така значна кількість вчених досліджувала

це питання, все одно не було досягнуто єдиного рішення щодо точного визначення поняття фінансова політика, що свідчить про необхідність подальших наукових пошуків у цьому напрямі.

Метою дослідження є поглиблення сутності фінансової політики підприємства з урахуванням ринкових умов розвитку економіки, аналіз шляхів вдосконалення фінансової політики та фінансового механізму на підприємстві.

Основні результати дослідження. Для ефективного управління фінансами на підприємстві повинна розроблятися фінансова політика, яка повинна підтримувати оптимальний рівень фінансового стану підприємства. При реалізації фінансової політики необхідно враховувати дані фінансового й управлінського обліку підприємства.

Відсутність необхідної інформації, використання неперевірених або неактуальних даних є причиною прийняття неправильних управлінських рішень. Метою використання інформації є зменшення невизначеності в процесі прийняття рішень для формування фінансової політики.

Фінансова політика визначається засновниками підприємства, розробляється керівництвом у сфері фінансів підприємства і реалізується фінансовими службами, виробничими структурами та іншими підрозділами підприємства.

За визначенням І.Я. Чугунова, фінансова політика – ядро економічної політики, що відображає її фінансові взаємовідносини із суб'єктами підприємництва та громадянами [4].

С.О. Маслово та О.А. Опалов стверджують, що фінансова політика – це комплекс державних заходів, котрі забезпечують ефективне функціонування фінансів і фінансової системи [1].

Таким чином, фінансова політика – це стратегічний курс розвитку державних інституцій та органів, які націлені на формування доходів і ефективне використання фінансових ресурсів з метою забезпечення сталого соціально-економічного розвитку країни.

Фінансова політика буває короткостроковою і довгостроковою. Довгострокова фінансова політика – це система довгострокових цільових установок і способів розвитку фінансів компанії для досягнення її довгострокових цілей. В рамках довгострокової фінансової політики, основні напрямки фінансових рішень наступні:

- управління необоротними активами;
- управління довгостроковим фінансуванням;
- формування оптимальної структури капіталу;
- розробка дивідендної політики;
- розробка фінансової стратегії;
- розробка системи фінансового планування.

Короткострокова фінансова політика – це система короткострокових цільових установок і способів розвитку фінансів компанії. Вона спрямована на вирішення найбільш гострих поточних фінансових проблем, що дозволяє поліпшити фінансовий стан компанії і підвищити її фінансову стійкість в короткі терміни. Короткострокова фінансова політика включає:

- управління ринковою діяльністю організації;
- управління оборотними активами, оборотним капіталом підприємства;
- управління грошовими потоками;
- управління короткостроковим фінансуванням.

На кожному підприємстві існує своя короткострокова і довгострокова фінансова політика, яка з усіх перерахованих вище складових вибирає і розвиває пріоритетні напрямки короткострокової та довгострокової фінансової політики.

Залежно від тривалості періоду і характеру вирішуваних завдань, фінансова політика поділяється на фінансову стратегію і фінансову тактику.

Фінансова стратегія – довготривалий курс фінансової політики, що розрахований

на перспективу і передбачає рішення великомасштабних завдань, визначених економічною і соціальною стратегією, і стосується важливих великих змін фінансового механізму, пропорцій розподілу фінансових ресурсів. В умовах економічної кризи головним завданням є фінансове забезпечення макроекономічної стабілізації, в умовах економічного розвитку – досягнення оптимальних темпів зростання ВВП. Водночас, за будь-яких умов, основою фінансової стратегії є надійне забезпечення потреб економіки фінансовими ресурсами та створення достатніх стимулів для ефективної діяльності суб'єктів господарювання.

Фінансова тактика спрямована на вирішення завдань конкретного етапу розвитку суспільства шляхом зміни способів організації фінансових відносин, перегрупування фінансових ресурсів. Фінансова тактика передбачає вирішення завдань поточного періоду (в межах року і менше), відрізняється гнучкістю, рухливістю. Типовий приклад вирішення тактичних завдань – бюджет країни, що приймається на черговий рік. Фінансова тактика здійснюється через переорієнтацію фінансових ресурсів і змін в організації фінансової діяльності.

Фінансова стратегія і фінансова тактика тісно взаємозв'язані. Стратегія визначає суть і напрями тактики. В свою чергу, тактичні можливості обмежують вибір стратегії, адже безглуздо визначати стратегічні цілі та завдання, для вирішення яких недостатньо належних тактичних засобів. Водночас, слід зазначити те, що тільки фінансова політика, яка ґрунтується на поєднанні і взаємоузгодженості стратегії й тактики, їх єдності та підпорядкованості, може бути успішною. Фінансова політика, яка не має стратегічних орієнтирів, а полягає лише у вирішенні тактичних завдань, має обмежений характер і, зазвичай, малоефективна [5].

Якість реалізованої фінансової політики багато в чому обумовлено стійкістю фінансової системи підприємства до змін різних зовнішніх і внутрішніх факторів, що визначає необхідність проведення регулярної її оцінки та вироблення напрямків підвищення її ефективності (рис. 1).

Рис. 1. Фактори, що впливають на фінансову політику підприємства

До зовнішніх факторів можна віднести: макроекономічні умови (погіршення бізнес

клімату, підвищення податкового тягаря); кон'юнктуру ринків (умови конкуренції, ступінь монополізації ринків); правові умови (нормативне регулювання різних видів діяльності та фінансових операцій); соціальні умови (наявність і рівень підприємницької культури, менталітет населення, сфера регулювання трудових відносин) та ін.

Серед внутрішніх факторів виділяють: організаційно-правову форму підприємства; його галузеву належність і здійснювані види діяльності; обсяг виробництва; організаційну структуру управління і систему фінансового менеджменту підприємства та ін. [3].

В сучасних економічних умовах підприємства стикаються з безліччю проблем в області фінансової діяльності, серед яких найбільш актуальними є: проблеми збуту; дефіциту і доступності фінансових ресурсів; їх розподілу та інвестування; нестабільності зовнішніх умов. У зв'язку з цим ключові напрямки фінансової політики підприємств будуть полягати в концентрації зусиль на даних сферах.

Рішення проблем збуту вимагає від підприємства вдосконалення цінової політики, оптимізації складу й обсягу дебіторської заборгованості, розширення джерел надходження фінансів внаслідок нових видів діяльності, що в комплексі визначає «політику формування фінансових ресурсів».

Проблема дефіциту фінансових коштів, в більшості випадків, виявляється в діяльності підприємства як недолік грошових оборотних активів. Раціональний розподіл фінансових ресурсів та інвестування коштів підприємства забезпечується шляхом вироблення оптимальних напрямів використання прибутку і пошуку ефективних способів вкладень коштів, вдосконалення процесів інвестиційного проектування.

Проблема впливу несприятливих зовнішніх факторів вирішується за допомогою використання методів оптимізації процесів податкових виплат, а також шляхом створення спеціальних резервних фондів для покриття, що виникає при зміні зовнішніх умов дефіциту фінансових ресурсів.

В цілому недоліки фінансової діяльності позначаються на зниженні прибутковості та підвищенні ризиків банкрутства, що зумовлює першочергову роль вироблення ефективних рішень з метою виведення підприємства з кризового стану та забезпечення фінансової стійкості протягом тривалого періоду.

Залежно від сформованого на підприємстві положення метою оптимізації фінансової політики може бути:

- реформування фінансових відносин;
- стабілізація фінансового стану;
- фінансове оздоровлення.

У разі виявлення проблем, що стосуються питань взаємодії підприємства з партнерами та організаціями, необхідне проведення роботи по вдосконаленню системи фінансових взаємовідносин з метою зниження ризиків неплатоспроможності.

Виникнення проблем погіршення фінансового стану в короткостроковому періоді вимагає вироблення заходів щодо нейтралізації негативних факторів і підвищення показників стійкості та ліквідності активів підприємства.

В умовах виникнення реальної загрози настання банкрутства, в рамках фінансової політики робляться зусилля щодо фінансового оздоровлення підприємства, що передбачає комплекс фінансових і інших заходів щодо суттєвого підвищення якості та ефективності управління всіма процесами.

Рішення даних проблем передбачає наявність у підприємства сформованої й ефективної системи фінансового управління, що своєчасно реагує на перешкоди, на шляху його сталого розвитку, шляхом усунення недоліків і мінімізації негативного впливу зовнішніх факторів, а також постійного розширення переліку застосовуваних фінансових інструментів.

Таким чином, антикризове управління забезпечується за рахунок побудови гнучкої системи фінансового управління підприємства. Рівень гнучкості фінансової політики буде визначатися тим, на скільки повно фінансова система підприємства здатна забезпечити

процеси виробництва необхідними ресурсами в умовах мінливості зовнішніх умов.

Вибудовування гнучкої системи фінансового управління вимагає реалізації наступних етапів:

- діагностика фінансового стану підприємства;
- вироблення заходів щодо актуалізації фінансової системи сформованим умовам зовнішнього середовища;
- реалізація антикризових заходів, спрямованих на забезпечення сталого розвитку на основі гнучкого реагування підприємства на виникаючі зміни.

В рамках актуалізації фінансової системи умовам зовнішнього середовища, підприємством повинна бути передбачена комплексна робота в таких напрямках:

- проведення моніторингу умов зовнішнього і внутрішнього середовища підприємства і формування варіантів розвитку подій і тенденцій в економіці, галузі, на ринку, з метою виявлення факторів ризику виникнення кризових явищ;
- реалізація заходів щодо контролю рівня конкурентоспроможності підприємства за показниками цін, витрат та їх ефективності, з метою поліпшення позицій на ринку;
- розробка ефективної системи роботи підприємства із заборгованістю і кредиторами для організації належного фінансування діяльності на оптимальних умовах;
- вдосконалення системи поточного управління виробничо-господарською та фінансовою діяльністю підприємства;
- вдосконалення системи фінансового планування і прогнозування діяльності підприємства.

Таким чином, процес формування фінансової політики підприємства і її вдосконалення повинні мати індивідуальний характер і базуватися на науково-обґрунтованих методиках і підходах фінансового управління.

Висновки. Фінансова політика підприємства являє собою цілеспрямоване застосування фінансів для вирішення довготермінових цілей та короткотермінових завдань, визначених статутними вимогами. В умовах нестабільного економічного середовища, непередбачуваної податкової грошово-кредитної політики держави багато підприємств вимушені турбуватися про своє виживання.

Фінансову політику на підприємствах повинні здійснювати професіонали – головні фінансові менеджери (директора), що володіють всією інформацією про стратегію і тактику організації.

Для прийняття управлінських рішень вони використовують інформацію, наведену в бухгалтерській і статистичній звітності, в оперативному фінансовому обліку, яка служить головним джерелом даних для визначення показників, що застосовуються у фінансовому аналізі і внутрішньофірмовому плануванні грошових потоків.

Якісно проведений управлінський аналіз підприємства дозволяє виявити недоліки в його діяльності, малоефективні або збиткові види продукції та послуг, визначити найбільш вигідний для даних умов асортимент продукції, а також оцінити ефективність додаткових витрат і раціональність капітальних вкладень.

Найважливіші напрями вдосконалення фінансової роботи на підприємствах такі:

- системний і постійний фінансовий аналіз їх діяльності;
- організація оборотних коштів відповідно до чинних вимог з метою оптимізації фінансового стану;
- оптимізація розподілу прибутку і вибір найбільш ефективної дивідендної політики;
- використання лізингових відносин з метою розвитку виробництва;
- оптимізація структури майна і джерел його формування з метою недопущення незадовільної структури балансу;
- розробка і реалізація стратегічної фінансової політики підприємства.

Список використаних джерел

1. Маслова С. О., Опалов О. А. Фінансовий ринок / С. О. Маслова, О. А. Опалов. – К. : Каравела, 2009. – 288 с.
2. Поддєрьогін А. М. Фінанси підприємств : підручник / А. М. Поддєрьогін, М. Д. Білик, Л. Д. Буряк та ін.; Кер. кол. авт. і наук. ред. проф. А. М. Поддєрьогін. – К. : КНЕУ, 2008. – 552 с.
3. Фінанси. Курс для фінансистів: навч. посібник / За ред. В. І. Оспіщева. – К. : «Знання», 2008. – 567 с.
4. Чугунов І. Я., Затонацька Т. Г., Ставицький А. В. Фінансово-економічне прогнозування і планування / І. Я. Чугунов, Т. Г. Затонацька, А. В. Ставицький. – К. : ТОВ «ПоліграфКонсалтінг», 2007. – 312 с.
5. Юхименко П. І., Федосов В. М., Лазєбник Л. Л. Теорія фінансів : підручник / За ред. проф. В. М. Федосова, С. І. Юрія. – К. : Центр учбової літератури, 2010. – 576 с.